

PÉCSI L. DÁNIEL

KEÖPECZI SEBESTYÉN JÓZSEF, A SZÉKELY HADOSZTÁLY ÖNKÉNTESE

A Trianoni Szemle előző lapszámában szakmai példaképet, a mezőségi Széken 1878. november 12-én született Keöpeczi Sebestyén József évtizedekig méltatlanul mellőzött, legjelesebb magyar címerfestő és heraldikus példaértékű művelődéstörténeti és műemlékvédelmi munkásságát igyekeztem vázlatosan bemutatni a Nagyerdemű Olvasóknak. A mostani lapszámban a hazájáért bármikor hősi áldozatot vállaló, önkéntes tartalékos katonatisztnak szeretnék méltó megemlékezéssel tisztelni.

Keöpeczi Sebestyén József kalandos életét is nagymértékben megváltoztatta az I. világháború. Szabó József János hadtörténész kutatásai szerint Keöpeczi feltehetően 1915 végétől vállalt katonai szolgálatot a Nagy Háborúban. Az előkerült korabeli fényképek és életrajzi adatok alapján Keöpeczi Sebestyén József a 38. honvéd hadosztály 21. gyalogezredében tartalékos hadnagyként teljesítette a hazája iránti elhivatottságát. A hadosztály erdélyi feltöltésű volt, a kolozsvári 21-es, a marosvásárhelyi 22-es, a nagyszombeni 23-as és a brassói 24-es gyalogezredeket foglalta magában.

A hadtörténész megállapítása szerint Keöpeczi Sebestyén József a tar-

Keöpeczi Sebestyén József lovas fényképe

talékos hadnagyi kinevezését a porosz minta alapján 1866. december 28-án kiadott császári rendeletnek köszönhetette. A császári rendelet az alábbiak szerint teremtette meg a tartalékos tiszti intézmény alapjait: „A megfelelő előképzettségű belföldiek, akik önkéntesen lépnek a hadseregbe, békében csak egy évig kötelesek a zászlók alatt szolgálni. (...) Ez év lejártával azokat, akik jó eredménnyel teszik le a tartalékos tisztek számára rendszeresített vizsgát, különösen tekintetbe kell venni a tartalékos tisztek kinevezésénél.”

Ez a rendelet volt irányadó mindvégig az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásáig. Akik középiskolai végzettséggel rendelkeztek, jogosultak voltak az egyéves önkéntesi kedvezményre. A tartalékos tiszttel kinevezés elnyeréséhez – az önkéntesi tanfolyam elvégzésén túlmenően – igazolni kellett, hogy megfelelő polgári állással is rendelkezik. Mindezek megléte esetén az ezred tisztikara hozott döntést arról, hogy az önkéntes jelentkező megfelel-e a tiszti becsület követelményeinek. Feltehetően

Keöpeczi Sebestyén József esetében is ez történt.

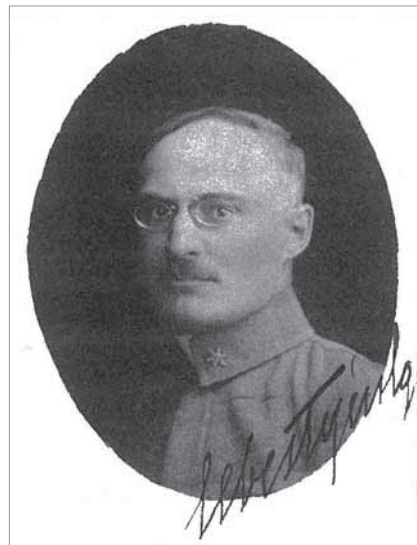
A Monarchia összeomlása után Keöpeczi Sebestyén József a 38. honvéd hadosztályból alakult és a szentkereszthegyi Kratochvil Károly altábornagy vezette Székely Hadosztályban folytatta tartalékos hadnagy szolgálátát.

A német hadsereg Romániából történt kivonulása, valamint a magyar hadsereget szétverető Linder Béla, a Károlyi-kormány hadügyminisztere súlyos következményekkel járó cselekedete után a Székely Hadosztály

ború között - nevével együtt - a hit-szegés szinonimájává vált.

Az antant nyomására a hazai politikusok olyan döntéseket hoztak, melyek eredményeként felszámolták az addig önfeláldozóan küzdő „maroknyi székely” csapatot. Csak egyetlen dandár maradt utána.

A katonai alakulat fegyverletétele 1919. április 26-án Demecserben történt. Kratochvil Károlyt, az Erdélyi Katonai Kerületi Parancsnokság vezetőjét 1920 szeptemberében Kolozsvárott tartóztatták le és bajtársaival a Fellegvár hírhedt börtönébe zárták. (Arról

Keöpeczi Sebestyén József katonai igazolványképe

Keöpeczi Sebestyén József katonai igazolványa Kratochvil Károly altábornagy aláírásával

maradt az egyetlen számottevő katonai erő, amely - szűkebb hazájáért és szülőföldjéért küzdve - eredményesen szállhatott volna szembe az előrenyomuló román reguláris egységekkel és félkatonai hordákkal. Ha megfelelő támogatást kapott volna a kormánytól!

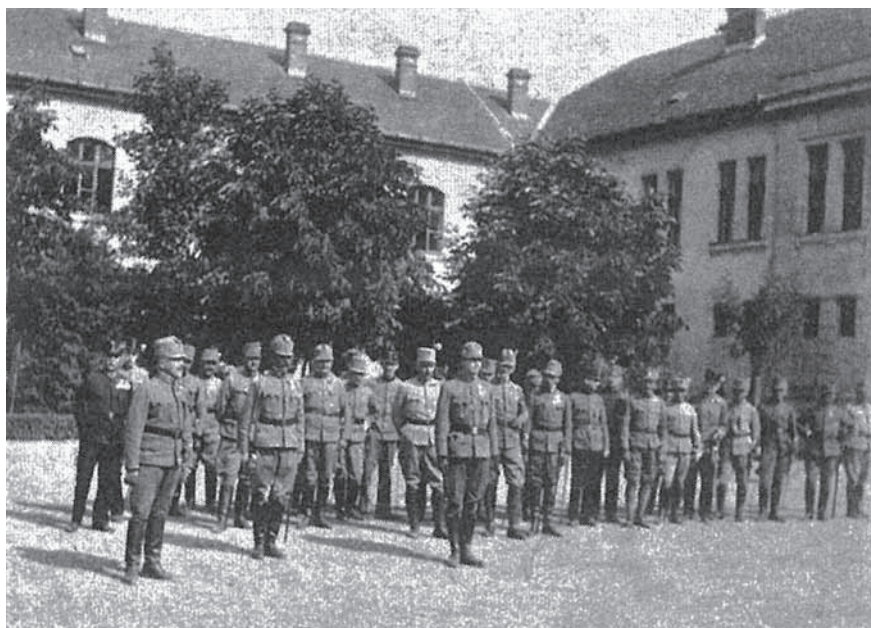
Ismeretes, hogy Linder Béla a hadügyminiszteri eskütétele után 1918. november 2-án a parlament előtt elmondott nyilvános beszédében ezt mondta: „Nem akarok több katonát látni!” Hírhedt mondata a két világhá-

nem maradtak fenn dokumentumok, hogy Keöpeczi Sebestyén József együtt raboskodott volna parancsnokával.)

Kratochvil Károlyt a „Román állam biztonsága és védőképessége ellen elkövetett bűntettel” vádolták és haditörvényszék elé állították. Háromnap tárgyalás után az egyes erdélyi románoknál is nagy megbecsülésnek örvendő főtisztet végül szabadon engedték. Lehetetlenné vált helyzetében egyetlen megoldás kínálkozott számára: egy repatriáló vonatszerelvényel elhagyni Erdélyt és Budapestre

költözni. Észak-Erdély visszacsatolása után térhetett csak vissza Kolozsvárra egykori rabsága színhelyére. Kezdeményezésére 1943. augusztus 20-án, Szent István napján felavatták az „Erdély függetlenségéért és szabadságáért rabságot szenvedett bajtársak” emléktábláját Kolozsvárott, a fellegvári huszárezred kaszárnyájában. Kratochvil Károly nyugalmazott altábornagy emlékbeszédében kijelentette, hogy „a Székely Hadosztály adta meg az első halálos dőfést a trianoni békeparancsnak, már születése pillanatában! Így a Székely Hadosztály lett a revízió első apostola.”

A leleplezett emléktáblán a következő szöveg volt olvasható: „Erdély védelmében, a reménytelenség idején is dicsőséggel harcoló Székely Hadosztály parancsnoka, tisztikarának és legénységének egy része az 1920. évben a Fellegvárban szenvedett méltatlan fogságot. Ezen emléktáblát állította a Székely Hadosztály Egyesület kolozsvári főszéke az 1943. évben.” A történelem vihara azóta a Székely Hadosztály emléktáblájának emlékét is elsodorta, mert a megszálló és bosszúálló románok megsemmisítették.

A Székely Hadosztály alakulata

A Demecserben történt fegyverletétel után Keöpeczi Sebestyén Józsefet – mintegy hatszáz tisztjával együtt – a szintén hírhedt brassói fellegvári fogolytáborba internálták. Itt egy célában raboskodott a későbbiekben sok-sok megpróbáltatást elszenvedő Isten Szolgájával, a szent életű Márton Áron római katolikus erdélyi püspökkel, aki akkor főhadnagyi rangban szolgálatot teljesítő tábori lelkész volt.

Címerfestő művésznök az internálás teljes időszakáról feljegyzéseket és

rajzokat készített, ezeket a kolozsvári levéltár gyűjteményében őrzik. Brassói raboskodásának hiteles emléke az ottani életet megörökítő dokumentatív értékű akvarellje, melyen az ódon atmoszférát árasztó épületek előtt a klasszikus csukaszürke egyenruhában felsorakozott, tömegükben személyiségüket veszített katonákat szorongos örök vigyázzák, s az egyik toronyban kitűzött román zászló figyelemztet Erdély újabb, 20. századi hatalomváltozására.

Brassói fogságában keletkezett róla az a legenda, hogy azért nem végezték ki, mert kétméteres alakjához túl alacsony volt a bitófa. Valóságos adat, hogy sok székely hadosztályost kivégeztek, mások pedig a börtönben pusztultak el. A Fellegvárból történő szerencsés szabadulása egy barátjának, a Bereckre visszavonult Nagy Lajos nyugalmazott pénzügyminiszteri számtanácsosnak volt köszönhető, akivel 1915-ben Budapesten a Magyar Királyi Országos Levéltárban ismerkedett meg. Amikor Nagy Lajos értesült fellegvári fogva tartásáról, azonnal Brassóba utazott és szerencsésen

kiváltotta barátját a fogságból. Egyenesen Bereckre utaztak. A Székely Hadosztály egykori önkéntes hadnagyának eleinte naponta, majd hetente jelentkeznie kellett az erdővidéki Köpec rendőrségén.

A Gondviselőnek köszönhetően így jutott a keöpeczi előnevű Sebestyén József az ugyancsak köpeczi előnevű Nagy Lajos segítségével Köpecre, ahol addig sohasem járt!

Nagy Lajos azzal a feltétellel fogadta be, hogy feleségül veszi Miklósvári Gyenge Ilona nevű nevelt leányát. A házasságkötésre 1919. augusztus 20-án a helyi református templomban került sor. Nászukból két fiú született, 1920-ban András, 1921-ben pedig Albert.

Márton Áron tábori lelkész

Kratochvil Károly

Keöpeczi Sebestyén József az I. és II. világháború között végig Köpecen élt családjával. A Székely Hadosztály parancsnokával, Kratochvil Károly nyugalmazott altábornaggyal folyamatosan érdemi kapcsolatot tartott.

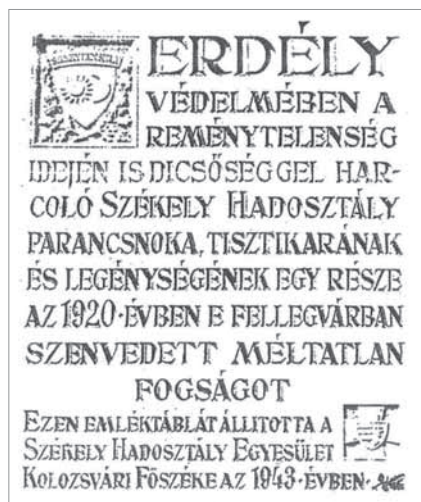
Az alábbiakban idézem annak a levélnek legfontosabb részleteit, amelyet Keöpeczi Sebestyén József már

Budapestről, 1940. december 22-én küldött Kratochvil Károly altábornagynak.

„Nagyméltóságú Altábornagy Úr!
Kegyelmes Uram!

Tisztelettel jelentem, tudomásomra jutott, hogy Nagyméltóságod a Székely Hadosztály tagjai részére egy Emlékérem alapítására vonatkozó tervezetet méltóztatott Kormányzó úr Ő Főméltóságához felterjeszteni.

Az Emlékérem szalagjai színűül mély tisztelettel a búzavirág kékét és fehérét ajánlom, mert e színpár volt a szomorú 22 esztendő román megszállás alatt a leghatalmasabb erdélyi magyar tes-

Az emléktábla tervezete

tületünknek, a Magyar Dalos Szövetségnek a színe. (...) Miután e színekhez nagy, értékes tradíciók fűződnek, e végtelenül szomorú két évtizedben pedig a teljes felekezeti békét, egymás megbecsülését szimbolizálták, mély tisztelettel kérem Nagyméltóságú Altábornagy Urat, méltóztatásuk kegyelmesen odahatni, hogy az Emlékérem szalagja e két szeretett színünket tüntesse fel.

A kék-sárga székely nemzeti színnek a legszorgosabb kutatások ellenére sem

A székely nemzet koronás címere

sikerült történelmi alapját megtalálni, nem is tudunk róla. Egyébiránt is ismeretes a székelységnek és erdélyi magyarságnak a sárga színnel szemben való ellenszenve, mert ezt – nem jogtalanul – oláh színnek tartjuk. A két szín Románia nemzeti színeinek elsője lévén, keserű emléket ébresztene fel.

Nagyméltóságú Altábornagy Úrnak alázatosan jelentem továbbá, hogy a Székely Hadosztály Egyesület székely címeres jelvénye a nyomtatványokon több tekintetben hibás.

1. A pajzs a bal haránt irányú vonalozással bíbor színnel van jelezve, holott a kék szín volna a vonalozással feltüntetendő, vagyis a vonalozás a pajzsfő vonalával kellene párhuzamos legyen.

2. A nap a jelvényen ezüstnek van jelezve, holott pontozással aranyak kell jelezni; a napnak arcsónak kell lennie.

3. A pajzs két oldalán levő csereág nem is sokkal szélesebb kellene legyen (ez nem heraldikai hiba).

4. A nemes székely nemzet címerének pajzsán mindenkor leveles korona szerepel. Ezt pótolni kellene.

A magyar birodalomhoz való örömteljes csatolásunk és szívvel-lélekkel való odatartozásunk szimbólumaképpen a

magyar Szent Korona volna a pajzs peremére helyezendő!

Nagyméltóságú Altábornagy úrnak alázatosan jelentem továbbá, hogy a Székely Hadosztály Emléklapjának heraldikai részében is több tévedés van. A legfeltűnőbb a magyar állam címéréen. Itt a jobb oldal sávjai arany-vörös színűek a mindenkori, s egyedül helyes 8 vörös-ezüst (fehér) sáv helyett. A bal mező kettős keresztje is arany, holott ezüst (fehér) kellene legyen.

Nagyméltóságú Altábornagy Úr parancsára úgy a jelvényt, mint az emléklapot a felsorolt hibák kiküszöbölésével díjtalanul megtervezem, és teljesen elkészítem.

Nagyméltóságod parancsát várva, kérem, fogadja alázatos tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1940. december 22.”

Szakmai példaképem, Keöpeczi Sebestyén József címerfestő fentiekben idézett javaslata alapján helyeztem el a nemes székely nemzet címerének peremére a Szent Koronát. (L. a „Címerekkel írt történelem” című, 2017-ben megjelent, második bővített és javított kiadású könyvemben a 150. és 151. oldalt.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

SZEKERES ATTILA ISTVÁN: Keöpeczi Sebestyén József, a címerművész. Tortoma Könyvkiadó, Barót, 2014.

SAS PÉTER: A heraldikus – Keöpeczi Sebestyén József élete és munkássága. I–II. köt. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2011.

PÉCSI L. Dániel: Címerekkel írt történelem. Második bővített és javított kiadás. Kiss András Kiadó, Budapest, 2017.